

KALBOS SPINTELE

iki 3 m.

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Žaismė ir atradimai. Rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo pedagogui, parengtos ir išleistos įgyvendinant Europos socialinio fondo lėšomis finansuojamą projektą „Inovacijos vaikų darželyje“. Projektą inicijavo Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija, vykdė Nacionalinė švietimo agentūra.

ŽAISMĖ IR ATRADIMAI. Rekomendacijas ikimokyklinio ugdymo pedagogui rengė autorių grupė: Ona Monkevičienė (grupės vadovė), Rita Gruodytė-Račienė, Tatjana Jevsikova, Leonas Kleniauskas, Eglė Krivickaitė-Leišienė, Asta Lapėnienė, Sonata Latvėnaitė-Kričėnienė, Rita Makarskaitė-Petkevičienė, Ligita Neverauskienė, Viktorija Sičiūnienė, Vaida Stupurienė.

Konsultavo: Vitalija Bujanuskienė, Laimutė Jankauskienė, Edita Maščinskaitė

Leidinį recenzavo Stefanija Ališauskienė

Kalbos redaktorė Anželika Tekutienė
Fotografai: Juozas Lukoševičius, Lina Mickevičė
Dailininkė Živilė Šimėnienė
Dizainerė Silva Jankauskaitė

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos
Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

ISBN 978-609-454-563-4

Išleido ir spausdino UAB „Vitaė Litera“

© Nacionalinė švietimo agentūra, 2021

Sonata Latvėnaitė-Kričėnienė,
Eglė Krivickaitė-Leišienė

KALBOS SPINTELĖ

ŽAISMĖ IR ATRADIMAI
REKOMENDACIJOS IKIMOKYKLINIO
UGDYMO PEDAGOGUI
I RINKINYS

Vilnius, 2021

SKAITINIAI NE TIK
SUAUGUSIESIEMS / 37 p.

- 13. Estetinis suvokimas
- 17. Kūrybiškumas
- 18. Mokėjimas mokytis

KNYGA KAIP
KONTEKSTAS / 31 p.

- 2. Fizinis aktyvumas
- 12. Meninė raiška

LAPAI / 8 p.

- 11. Skaiciavimas ir matavimas

8. Sakytinė
kalba
9. Rašytinė
kalba

POJŪČIŲ RATAS.
BALTA / 26 p.

- 12. Meninė raiška
- 15. Tyrinėjimas

MAŽIEJI
REŽISIERIAI / 13 p.

- 16. Problemų sprendimas

MEDIS / 17 p.

- 10. Aplinkos pažinimas
- 12. Meninė raiška

PIRMŪJŲ
ŽODŽIŲ
TEATRAS / 22 p.

- 18. Mokėjimas mokytis

KNYGELĖS AKCENTAI

Ši knygelė skirta patiems jauniausiems (iki trejų metų) vaikams. Aprašytomis veiklomis siekiama parodyti galimus kelius į gražią ir turtingą vaiko kalbą: nuo pirmųjų garsų ir garsažodžių iki pirmųjų žodžių tarimo ir gebėjimo suprasti, atsiminti ir pasekti ar suvaidinti trumpą pasakojimą.

Knygelės dalių *Garsažodžių istorijos* ir *Miklieji pirštukai* veiklos yra skirtos kalbai lavinti, o trečioji dalis *Knygų paslaptys* – draugystei su knyga puoselėti: aptarti, kaip „prisijaukinti“, „susidraugauti“ ir išmokti gerbti knygą.

Vaikai kalbą atranda aktyviai tyrinėdami kultūrinę ir gamtinę aplinką, kurdami spontaniškai, savitai ir džiaugsmingai. Šioje knygelėje kalbą ir supantį pasaulį siekiama pažinti visais pojūčiais (uosle, lytėjimu, klausu, regu, ragavimu).

KNYGELĖ KALBOS SPINTELĖ SUDARYTA IŠ TRIJŲ DALIŲ:

1. Dalį „Garsažodžių istorijos“ sudaro šios veiklos: *Pirmųjų žodžių teatras; Lapas;*
2. dalį „Miklieji pirštukai“ sudaro veiklos: *Mažieji režisieriai; Pojūčių ratas. Balta; Medis;*
3. dalį „Knygų paslaptys“ sudaro veiklos: *Knyga kaip kontekstas; Skaitiniai ne tik suaugusiems.*

VEIKLŲ FORMOS:

kūrybinė laboratorija, tyrinėjimų stotelė, ateljė.

GALIMYBĖS

Ankstyvajame amžiuje mokymas(is), susipažinimas su vaiku supančia aplinka vyksta žaidžiant, svarbu, kad vaikui veikla patiktų. Jei vaikui bus smagu, jis lengviau įsisąmonins perduodamą informaciją. Kurkime jaukią, malonią, estetišką aplinką.

Veikime **neskubėdami**. Stebėkime, kaip vaikai jaučiasi, reaguoja, ką jie atranda. Jei iškyla sunkumų, siūloma pakartoti tą pačią veiklą, kad vaikas priprastų, perprastų, suprastų žaidimo ar veiklos esmę.

Siekiant lavinti ir ugdyti vaiko kalbos gebėjimus (tai svarbu ne tik kalbos, bet ir bendrajai raidai), veiklomis reikia užsiimti **reguliariai**, nebijoti tos pačios veiklos kartoti. Dažnai žaidžiant tuos pačius žaidimus, susiformuoja vaikų įgūdžiai, vystosi jų smegenys, lavėja kalbiniai, bendravimo ir socializacijos gebėjimai.

RODYKLĖS PEDAGOGUI – VEIKIMO KRYPTYS

Dauguma aprašytų veiklų tinkamos ir vyresnio amžiaus vaikams, tačiau autoriai jas išbandė ir pagal vaiko bendrąją raidą, gebėjimus ir susidomėjimą labiau pritaikė būtent 1–3 m. amžiaus mažyliams.

Aprašytos veiklos neturi nustatytos sekos: jas pedagogas gali pritaikyti pagal poreikį, situaciją, remdamasis nuojauta, prisitaikydamas prie savęs ir vaikų. Svarbu, kad veiklos patiktų pačiam pedagogui: tada Jūs būsite labiau atsipalaidavęs, energingesnis ir kantresnis, žaisdamas su vaikais.

Norėdami pajusti kiekvieno vaiko pažangą, turime nepamiršti būti išradingi: į vaikus žvelkime kantriai ir jautriai, nes vienu metu jausti, matyti ir girdėti mažiesiems nėra lengva.

Kad lavėtų vaiko aktyvusis ir pasyvusis kalbos žodynai, svarbu jam įvardyti atliekamus veiksmus, jaučiamus skonių, girdimus garsus, kitais lytėjimo pojūčiais patiriamus jausmus.

1

LAPAI

8. SAKY TINĖ KALBA. **1 žingsnis.** Kalbėjimas: bendraudamas vartoja įvairius garsus ir judesius: daug čiauška, kartoja, mėgdžioja jam tariamus garsus ir skiemenis; vartoja kelis trumpus žodelius objektams, veiksams įvardyti, norams išsakyti, palydi juos judesiu. **2 žingsnis.** Klausymasis: supranta ir greitai mokosi paprastų naujų žodžių. Išklauso ir supranta du vienas po kito išsakomus prašymus, kvietimus. Kalbėjimas: noriai dalyvauja pokalbiuose. Mėgdžiojimu, žodelių pakartojimais, veiksmis, mimika dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose; dviejų trijų žodžių sakiniiais kalba apie tai, ką mato ir girdi, kas atsitiko, ko nori. **3 žingsnis.** Kalbėjimas: kalba ir klausinėja apie tai, ką matė ir girdėjo, apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius, net jei jų dabar ir nemato.

10. APLINKOS PAŽINIMAS. **3 žingsnis:** atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų (sodo, daržo, lauko), gyvūnų, daiktų, domisi jais.

11. SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS. **2 žingsnis.** Matavimas: žaisdamas stengiasi rasti reikiamos formos, dydžio ar spalvos daiktą. Nuotraukoje, piešinyje atpažįsta anksčiau matytą daiktą. Supranta vis daugiau žodžių, kuriais nusakoma daikto forma, dydis, spalva, judėjimas erdvėje: *paimti didelį, nueiti iki, pažiūrėti į viršų* ir pan. **3 žingsnis.** Matavimas: suranda tokios pat spalvos (raudonos, mėlynos, geltonos, žalios) daiktus.

12. MENINĖ RAIŠKA. **3 žingsnis.** Vizualinė raiška: eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis.

PASIEKIMAI

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
tyrinėjimų
stotelė

Medžio lapas, gėlės žiedlapis, popieriaus lapas, didelis lapas, mažas lapas, raudonas, geltonas, žalias, aukštyn, žemyn, krenta, skrenda, limpa, paveikslas.

Medžiaga, išmarginta lapais, projektorius, lipnioji plėvelė, medžių lapai ir gėlių žiedlapiai.

- Kokie gali būti lapai (spalva, forma, dydis)?
- Kokį garsą gali skleisti lapas (lapai)?
- Kuo tikras medžio lapas skiriasi nuo audinyje nupiešto?
- Ar skamba krentantis lapas?
- Ką jaučiu liesdamas lapą?
- Ką aš galiu sukurti iš medžio lapų?

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Paleidžiama muzika ir projektoriumi ant sienos rodomas vaizdo įrašas apie rudeninius medžius (žr. „Naudingas nuorodas“). Stebime kieme augančius medžius, renkame nukritusius lapus, juos tyrinėjame.

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Pakviečiame vaikus imtis veiklos: ant žemės patiesta medžiaga, kurioje atvaizduoti medžių lapai ir gėlių žiedlapiai.

Leidžiame vaikams laisvai tyrinėti medžiagą (lipti, stebėti, žiūrėti, analizuoti, liesti ir pan.).

Rodome pirštu į lapą ir sakome: „*Lapas*“, į kitą lapą – vėl sakome: „*Lapas*“, po kelių kartų vaikai turėtų pradėti atkartoti.

Prijungiame būdvardžius – rodome į lapus ir sakome: „*Didelis lapas, mažas lapas; raudonas lapas, geltonas lapas*“.

Pasiūlome vaikams žaidimą „Lapas skrenda – lapas krenta“: rankas iškeliamo į viršų, pasukinėjame delnus ir sakome: „Lapas skrenda – lapas skrenda“, rankas padedame ant medžiagos – delnais paliečiame grindis ir sakome: „Lapas krenta – lapas krenta“.

Atnešame pintinę lapų.

Ištraukiame vieną didelį ir vieną mažą lapą (būti pasiruošus), sakome ir rodome: „*Didelis lapas, mažas lapas*“. Vaikai kartoja.

Pakviečiame vaikus susikaupti, atrasti tylą ir pasiklausyti lapų šnabždesio:

- krenta didelis lapas: paleidžiame lapą kristi ant žemės, ką girdime?
- krenta mažas lapas: paleidžiame lapą kristi ant žemės, ką girdime?
- iš pintinės ar krepšio išberiamė visus lapus. Ką girdime?

Pasiūlome vaikams žaisti su lapais. Esame šalia vaikų, kartojame žodžius: *lapas, lapai, skrenda, aukštyn, krenta, žemyn*.

Pakviečiame vaikus kurti lapų paveikslą:
lipinti lapus ant lipniosios plėvelės,
užklijuotos ant sienos ar lango.

Kol vaikai lipdo lapus, vardijame lapų
spalvas, dydžius ir kt.

Pasidžiaugiamo vaikų sukurtais
paveikslais, paprašome papasakoti apie
savo sukurtą paveikslą (jį apibūdinti).

Veikla skatina vaikus natūraliai reaguoti, tarti garsų junginius, žodžius, jungti žodžius, įvardyti ir apibūdinti objektus.

Dalyvaujant lavėja smulkioji motorika, taktiliniai pojūčiai, kalba (pasyvusis ir aktyvusis žodynai).

NAUDINGOS NUORODOS

Krentantys lapai. 4K UHD 10 hours - Autumn / Fall Leaves with birdsong audio - relaxing, meditation, nature:

Lipniosios plėvelės galima įsigyti apdailos ir interjero parduotuvėse, pavyzdžiui:

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar duotos medžiagos kelia vaikui susidomėjimą: ar jis kartoja auklėtojos žodžius *lapas, didelis lapas, krenta lapai* ir kt.? (8)
- Ar vaikas domisi veikla: ieško lapų (didelių, mažų, pagal spalvas), parodo lapus medžiagoje; žaidžia su lapais (mėto juos ir pan.)? (11)
- Ar skiria lapus pagal dydį ir spalvą, atskiria gėlės žiedlapius nuo medžio lapų? (10)
- Kokius žodžius vartoja vaikas, veikdamas su lapais (medžiagoje ir kurdamas paveikslą): savos kalbos, pavienius žodžius, žodžių junginius, sakinius? (8)
- Kaip vaikas kuria: paveikslas kuriamas iš pavienių detalių ar detalės jungiamos į visumą? (12)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Jei vaikas veiklą atliko kur kas greičiau nei likusi grupė, pasiūlome jam išplėtoti veiklą. Užduodami tikslingus klausimus, jo veiklą pakreipiame tam tikra linkme, pavyzdžiui: „Kaip atrodytų paveikslas, jei lapai kristų?“, „Kaip atrodytų paveikslas, jei lapus derintume pagal spalvą ir dydį?“ ir pan.

Atliekant šią veiklą, nereikėtų bijoti netvarkos – tegul vaikai laisvai mėto lapus. Po veiklos visi drauge susitvarkome.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Ilgalaikis projektas: stebėti, kaip džiūsta ir keičiasi lapai (keičiasi jų forma, spalva, tekstūra).
- Kita žodžio *lapas* reikšmė. Didelio formato baltas ar kitokios spalvos lapas; auklėtoja lapą judina ir *ieško* lapo garso (tyliai, garsiai). Lapas padedamas ant žemės, vaikai *ieško* garso, lapą kutendami, barbendami, liesdami ir kt.
- Ant didelio formato balto lapo gali „ateiti“ judantis (prisukamas) personažas (pvz., bitė (programuojama), traukinukas, kirmėliukas ir kt.). Jis sustoja lapo viduryje ir nori susipažinti su vaikais. Prie kurio vaiko personažas prieina – tas vaikas pasako savo vardą (veikėjas gali paklausti vaiko vardo, paprašyti jo pasakyti savo vardą).

2

MAŽIEJI REŽISIERIAI

2. FIZINIS AKTYVUMAS. **1 žingsnis:** stuksena, gniaužo, suima smulkų daiktą, perima daiktus iš vienos rankos į kitą.

8. SAKY TINĖ KALBA. **1 žingsnis:** idėmiai klausosi suaugusiojo; vartoja kelis trumpus žodelius objektams, veiksams įvardyti. **2 žingsnis:** dviejų trijų žodžių sakiniiais kalba apie tai, ką mato ir girdi, kas atsitiko; domisi animaciniais filmukais ir kalba apie juos; kalba kelių žodžių sakiniais, žodžius derina pagal giminę, skaičių, linksnį.

12. MENINĖ RAIŠKA. **1 žingsnis.** Vizualinė raiška: domisi ir džiaugiasi dailės priemonėmis, jas liečia, apžiūrinėja, varto. **2 žingsnis.** Vizualinė raiška: tyrinėdamas dailės medžiagas ir priemones, intuityviai atranda skirtingus veikimo jomis būdus. **3 žingsnis.** Vizualinė raiška: savo abstrakcijose įžvelgia daiktus ar įvykius. Žaidimai ir vaidyba: įvairiai intonuodamas kalba apie tai, ką daro.

16. PROBLEMŲ SPRENDIMAS. **2 žingsnis:** susidūręs su sudėtinga veikla, kliūtimi, išbando jau žinomus veikimo būdus. Stebi, kaip panašioje situacijoje elgiasi kiti ir išbando jų taikomus būdus.

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
kūrybinė
laboratorija

Plastilinas, skulptūra, spalva, mėlyna, kvapas, audinys, paviršius, objektas, eterinis aliejus.

Naminis plastilinas, maistiniai dažai, eteriniai aliejai (kvapniosios esencijos), plastikas, kartonas, gamtinės medžiagos, audiniai, vaizdo kamera, projektorius.

- Kaip paslėpti pirštus plastiline?
- Kaip padaryti piršto arba daikto antspaudą ant plastilino?
- Kokias formas galima išgauti minkant plastiliną?
- Ką jaučiu minkydamas plastiliną?
- Kokį daiktą galima nulipdyti iš plastilino?
- Kokį garsą skleidžia daiktas, nulipdytas iš plastilino?

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Didelė masė bespalvio naminio plastilino.

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Vaikai atsignybia plastilino patys, kiek nori. Leidžiame vaikams tą masę patyrinti: minkyti, knaibyti ir pan.

Prasideda magija.

Ant vaiko turimo plastilino užlašiname keletą lašų mėlynos spalvos maistinių dažų.

Leidžiame kiekvienam vaikui pačiam atrasti, kaip jų turimo bespalvio naminio plastilino gabalėlis virsta mėlynu.

Pasidžiaukime šiuo stebuklu.

Tęsiame magiją: ant plastilino užlašiname lašelį kvapniosios esencijos arba vaikams tinkamo eterinio aliejaus. Pasimėgaujame kvapu.

Pasiūlome vaikams iš mėlynos spalvos plastilino gabalėlio nulipdyti tai, ką jie nori.

Nepamirškime vaikų pasiteirauti, ką jie lipdo: „Kas čia?“, „Kas čia toks?“, „Ką sukūrei?“ ir pan.

Pasidžiaukime sukurtais lipdiniais.

Pasiūlykime patyrinėti skirtingus paviršius: plastikinį veidrodį, skirtingus audinius, gamtines medžiagas ir kt., leiskime jiems pasiimti sudominusią medžiagą ir paraginkime ją pasidėti iš anksto apgalvotoje vietoje (ant žemės, ant neaukšto stalo ir pan.).

Pakvieskime vaikus ant išsirinktų paviršių padėti iš plastilino sukurtus mėlynuosius lipdinius.

Atėjo laikas pasigėrėti savo ir draugų sukurtomis skulptūromis. Paraginkime vaikus tyrinėti akimis, judėti pagal muziką aplink meno kūrinis (žr. „Naudingas nuorodas“).

Skambant muzikai filmuokime vaikų darbus ir emocijas (nufilmuokime bendrą vaizdą, priartinkime atskirai kiekvieno vaiko darbą, fiksuokime vaikų reakcijas).

Antroje dienos pusėje ar kitą dieną ant sienos rodome nufilmuotą vaizdo medžiagą (leidžiame žiūrėti ne kartą); stebime vaikų reakcijas; skatiname vaikus reaguoti.

Ši veikla atspindi pagrindinius holistinio ugdymo principus. Visuminė ugdymo samprata grįsta nuostata, kad pasaulis yra integruota visuma, kurioje viskas susiję.

Vaikai mokosi (kuria, tyrinėja), pasitelkdami visus 5 pojūčius: regą, klausą, skonį, uoslę, lytėjimą.

Veikla padeda vaikams natūraliai reaguoti, tarti garsų junginius, žodžius, jungti žodžius, įvardyti ir apibūdinti daiktus; lavina smulkiąją motoriką, taktilinius pojūčius.

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar minkydamas plastiliną vaikas jį perima iš vienos rankos į kitą, plastiliną gniaužo, suima pirštais? (2)
- Kokius ir kiek žodžių vartoja vaikas, kalbėdamas apie lipdomą meno kūrinį? (8)
- Ar vartoja taisyklingas gramatines formas? (8)
- Ar domisi ir kaip domisi priemonėmis? (12)
- Ar pasiūlytos medžiagos skatina vaiką kurti? (12)
- Ar susidūręs su sunkumais, vaikais stebi draugus ir mokosi iš jų? (16)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Jei vaikui (ar vaikams) sunku ramiai žiūrėti filmą, duoti *veiklos jo rankoms*: rankose laikyti mėgstamą žaislą, tegul filmą rodo jam (žaislui); galima pasiūlyti nupiešti tai, ką mato filme; taip pat galima pasiūlyti kitos veiklos, kuri atkreiptų dėmesį į rodomą filmą. Jei vaikas nesutelkia dėmesio ir nesuvokia filmo – padaryti veiklos nuotraukų, duoti jas peržiūrėti.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Galime veiklai naudoti daugiau spalvų (jas maišyti) ir kvapų (daugiausia – 2 kvapai).
- Galime žaisti su šviesomis: tamsoje, išjungus šviesas, leisti vaikams skulptūras apšviesti prožektoriais.

NAUDINGOS NUORODOS

Rekomenduojama rami, lengva, minimalistinė foninė instrumentinė muzika. *Beautiful Relaxing Piano Music - Provence Inspiration Mix*:

Naminio, vaikams tinkamo plastilino receptas pagal Beatą Nicholson:

3

MEDIS

8. SAKYTINĖ KALBA. 2 žingsnis. Klausymasis: supranta ir greitai mokosi paprastų naujų žodžių. Išklauso ir supranta du vienas po kito išsakomus prašymus, kvietimus. Kalbėjimas: noriai dalyvauja pokalbiuose. Dviejų trijų žodžių sakiniais kalba apie tai, ką mato ir girdi, kas atsitiko, ko nori.

10. APLINKOS PAŽINIMAS. 2 žingsnis: pažįsta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus, žmones, daiktus, jų atvaizdus.

12. MENINĖ RAIŠKA. 2 žingsnis. Vizualinė raiška: spontaniškai keverzoja rankų judesiu piešinius, juos apžiūrinėja. Džiaugiasi dailės priemonės paliekamu pėdsaku ir patiriamais jutimais, siekia pakartoti ir pratęsti įdomią patirtį. Muzika. 3 žingsnis: vienas ir kartu su kitais dainuoja 2–4 garsų daineles, palydėdamas jas judesiais, eina ratuku.

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
tyrinėjimų
stotelė; ateljė

Medis, metų laikai, ruda spalva, kankorėžis, spyglys, duria, samanos, kamienas, šaknys, lapai, šaka, šakelė, medinis; šeimos medis, nuotrauka, mama, tėtis, močiutė, sesė, brolis.

Lipnioji dvipusė baltos ar kitos spalvos plėvelė, rudos spalvos plati lipnioji juosta, įvairios rudens gamtos gėrybės (lapai, šakelės, kankorėžiai, spygliai, kaštonai, samanos ir kt.), popierius, akvarelė, knyga apie medžius.

- Kas auga ant medžių?
- Ar galiu apkabinti medį?
- Kokias dalis turi medis?
- Ką jaučiu liسدamas medžio dalis?
- Kokių yra medžių?

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Kieme augantys medžiai. Knyga apie medžius (žr. „Naudingas nuorodas“). Didelio formato grupės nuotrauka prie medžio.

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Sugrįžtame į grupę, kur yra paruošta erdvė: ant grindų dvipuse lipniaja juosta iškljuotas medis ir paruoštos priemonės (lapai, samanos, kankorėžiai, šakelės ir kt.). Medžių paruošta tiek, kad prie vieno galėtų dirbti vienas–trys vaikai.

Pakviečiame visus vaikus prie vieno medžio maketo, sustojame ratu aplink paruoštą priemonę (medžio formos) ir paklausime vaiku, *ką jie čia mato*. Išklausome vaikų atsakymus, visi kartu sakome: „*Medis*“. Pedagogas toliau klausia: „*Ką turi medis?*“. Laukia vaikų atsakymo ir drauge dar kartą įvardija ir parodo medžio dalis: „*Šaknys, kamienas, šakos*“ (*didelės ir mažos*).

Pasiūlome vaikams susėsti ratu aplink *medį*, parodome tikras medžio šakeles, sėklas, tošį, lapus, spyglius ir kt.

Leidžiame liesti, įvardijame ir kartu su vaikais aptariame, kas tai yra: paimame priemonę, siunčiame vaikams, paklausime, *ar jie žino*, kas tai yra, kokios spalvos, kur matė, *ką jaučia, kai paima į rankas*, ir pan.

Pasiūlome vaikams eiti prie priemonių ir „*aprengti*“ medį.

Esame šalia vaikų, jiems veikiant kartojame priemonių pavadinimus.

Visi drauge pasidžiaugiame vaikų kūriniais.

Padarome didelį ratą aplink medį, dainuodami lietuvių liaudies ratelį „Graži mūsų šeimynėlė“: einame ratu, plojame, trepsime, džiaugiamės.

Nufotografuojame rezultatą (tik medžio arba medžio ir vaikų, sustojusių ratu).

Pakviečiame vaikus priemones sudėti į joms skirtas vietas (lieka tik medžio forma).

Kiekvieną savaitės dieną mes *puošiame* ir „*nurengiame*“ medžius, kartodami tuos pačius žodžius jiems apibūdinti. Natūralu, kad kaskart vaikai medžius „aprengs“ skirtingai, todėl svarbu kiekvieną rezultatą įamžinti.

Savaitės pabaigoje padarome medžių nuotraukų galeriją, ją pasidžiaugiame (medžių formos jau nuklijuojamos nuo grindų, galerija lieka dar savaitei).

Kitą savaitę – šeimos medžio kūrimas (praeitos savaitės pabaigoje tėvų paprašome atnešti po 5–8 šeimos nuotraukas (kitoje nuotraukų pusėje užrašyti vaiko vardą). Nuotraukose turėtų būti po vieną asmenį – mama, tėtis, brolis ar sesė, močiutė ar senelis.

Veiklą pradedame nuo lietuvių liaudies ratelio „Graži mūsų šeimynėlė“.

Padainavę susėdame ratu ir apžiūrime šeimų nuotraukas: pirmadienį atpažįstame tik save tarp kitų vaikų nuotraukų; antradienį atpažįstame mamą ir tėtį; trečiadienį atpažįstame senelius; ketvirtadienį – brolius ar seseris ir augintinius. Galimi nuotraukų peržiūros būdai: 1. nuotraukas, atitinkančias dienos temą, sumaišome ir padedame ant kilimo; paprašome vaikų, kad jie

surastų savo nuotraukas; 2. pedagogas iš dėžutės traukia po vieną nuotrauką, visi tą nuotrauką aptaria ir ieško joje pavaizduoto vaiko.

Visą šią savaitę toliau tęsiame medžio temą: ieškome knygose, kieme, tyrinėjame, liečiame, lipdome iš molio ar plastilino. Nepamirštame vaikams įvardyti priemonių pavadinimų, atliekamų veiksmų.

Antroje savaitės pusėje piešiame medį ant A3 formato popieriaus lapų: piešiame guašu, kas kaip nori – kas pirštukais, kas teptukais, kas kempine, kas pagaliuku ir pan. Leidžiame išdžiūti. Kitą dieną ant piešinio tvirtiname šeimos nuotraukas. Pasakojame vaikams, kad jie kuria savo *šeimos medį*, kuris sudarytas iš vaiko, mamos, tėčio, sesės ar brolio, močiučių, senelių, naminių gyvūnų nuotraukų.

Senąją medžių galeriją pakeičiame nauja – šeimos medžio – galerija (svarbu, kad kūriniai būtų vaikų akių lygyje). Pasidžiaugiame vaikų **šeimos medžiais**.

Veikla skatina vaikus tyrinėti, reaguoti, tarti garsų junginius, žodžius ir juos jungti, įvardyti ir apibūdinti objektus, kalbėti apie šeimą.

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar veiklai parinktos medžiagos kelia vaikui susidomėjimą? (12)
- Kokius žodžius vartoja vaikas veikdamas? (8)
- Ar spontaniškai keverzoja rankų judesių piešinius, juos apžiūrinėja? (12)
- Ar bando ir kokiais žodžiais bando pasakoti apie savo šeimą? (8; 10)
- Ar dainuoja dainelę kartu su pedagogu? (12)
- Ar atkartoja ratelio judesius? (12)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Pamatęs mamos ir tėčio nuotraukas, vaikas gali susigraudinti, todėl šią veiklą geriau vykdyti pasibaigus vaikų adaptaciniam laikotarpiui.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Medžių šokis pagal pasirinktą ramią instrumentinę muziką: kojos tvirtai stovi ant žemės, lyg jaugusios šaknys; kūnas – kaip kamienas – tiesus, rankos – šakos, laisvai juda erdvėje pagal muziką.
- Dainos apie tai, kas gyvena medyje, ant medžio šakų ir po medžiu.
- Daugiau veiklų apie šeimos narius žr. knygelėje „Aš“ pasaulis.

NAUDINGOS NUORODOS

Knyga apie medžius, skirta pedagogui: P. Wohlleben. *Paslaptingas medžių gyvenimas*. Kitos knygos, 2018.

Knygos vaikams:

W. Grajkowski, P. Socha. *Medžiai*. Terra Publica, 2018.

Christie Matheson. *Pabelsk j stebuklingą medį*. Apkabink mėnulį, 2016.

Peter Wohlleben. *Ar girdi, kaip medžiai šneka?* Kitos knygos, 2019.

Shel Silverstein. *Dovanų medis*. Tyto alba, 2013.

4

PIRMŲJŲ ŽODŽIŲ TEATRAS

2. FIZINIS AKTYVUMAS. 2 žingsnis: ridena, meta, gauda kamuolį; spiria kamuolį išlaikydamas pusiausvyrą.

8. SAKYBINĖ KALBA. 1 žingsnis. Kalbėjimas: bendraudamas vartoja įvairius garsus ir ju-desius: daug čiauška, kartoja, mėgdžioja jam tariamus garsus ir skiemenis; vartoja kelis trumpus žodelius objektams, veiksams įvardyti, norams išsakyti, palydi juos judesiu. 3 žingsnis. Klausymasis: klausosi skaitomų ir pasakojamų kūrinių, naujų žodžių.

12. MENINĖ RAIŠKA. 1 žingsnis. Žaidinimai, vaidyba: kalbinamas, žaidinamas reiškia emocijas, norus įvairiomis balso intonacijomis, veido mimika, lingavimu, plojimu, mojuodamas žaislu, daiktu.

PASIEKIMAI

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
tyrinėjimų
stotelė

Katė, katinas, darai, miauksi, ausytės, letenytės, ūseliai, nageliai, nosytė, uodegytė, paspirti, mesti, aukštyn, žemyn, ridenti.

Atspausdinti katino pėdučių pėdsakai, krepšys, įvairūs kamuoliai.

- Kaip katinas kniaukia?
- Kokias kūno dalis turiu aš ir kokias turi katinas?
- Kokių yra kamuolių?
- Kokius žaidimus galima žaisti su kamuoliais?
- Ar aš moku šokti tyliai kaip katinas?

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Įėję į grupę, ant grindų vaikai pamato katino pėdsakus (atspausdintus ir ant grindų priklijuotus katino letenėlių antspaudus), vedančius prie krepšio, kur tupi katinas.

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Knyga ar daina apie katina
arba katino nuotrauka.

Sukviečiame vaikus prie katinėlio.

Klausiamo: „Kas čia?“

Sakome skanduotę: „Kate, katele, ką tu veiki, / sėdžiu, miaukiu, ar negirdi?“

Paklausiamo vaikų: „Kaip kalba katinėlis?“

Pakviečiame visus vaikus pamiauksėti – sukuriame kačių chorą.

Dainuojame lietuvių liaudies dainą „Kac kac kačiukai“:

*Kac kac, kačiukai,
Maži mažučiuukai,
Stačios ausytės,
Minkštos letenytės.*

*Kac kac, kačiukai,
Maži mažučiuukai,
Ilgi ūseliai,
Aštrūs nageliai.*

*Kac kac, kačiukai,
Maži mažučiuukai,
Šalta nosytė,
Riesta uodegytė.*

Paleidžiame muziką ir kviečiame vaikus pasivaikščioti ar pabėgioti, kaip tai daro katinai.

Juk kačiukai mėgsta žaisti su kamuoliukais! Atsinešame krepšį su įvairiais kamuoliukais: siūlų kamuoliais, medžiagininiais, plastikiniais, lauko ar stalo teniso kamuoliukais ir t. t.

Išimame vieną kamuoliuką ir sakome: „*Paridensiu aš, paridenk ir tu!*“. Taip išridename skirtingų faktūrų kamuoliukus.

Ijungiamo muziką ir leidžiame vaikams laisvai tyrinėti skirtingus kamuoliukus, su jais žaisti.

Kamuoliukus pasukiojame tarp delniukų.

Kamuoliukus pamėtome.

Kamuoliukus paspiriame.

Kamuoliukus metame aukštyn ir stebime, kaip jie krinta.

Ijungiamo muziką ir pakviečiame vaikus pašokti kačiukų šokį – tegul vaikai juda laisvai. Primename, kad katinai juda labai tyliai.

Tobulėja vaiko gebėjimas atpažinti ir suprasti kalbą. Atliekant veiklą žaidimo forma mokomasi deklamuoti tautosakas ir grožinės literatūros kūrinius.

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas bando pakartoti suaugusiojo kalbą: žaidinimus, eilėraštkus, daineles? (8)
- Ar noriai dalyvauja pokalbyje? (8)
- Ar klausosi skaitomų kūrinių? (8)
- Ar žaidžia balso intonacijomis? (12)
- Kaip reaguoja į instrumentinę muziką? (12)
- Ar geba ridenti, mesti, gaudyti ir paspirti kamuolį? (2)
- Ar kalbinamas, žaidinamas reiškia emocijas veido mimikomis? (12)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Jei vaikas nenori judėti su visa grupe, leisti jam stebėti; į veiklą įtraukti, paprašant palaikyti šios veiklos veikėją – katina; po kiek laiko dar kartą pakviesti prisijungti; duoti vaikui ranką ir veiklą atlikti drauge.

NAUDINGOS NUORODOS

Knygos vaikams:

Rob Scotton knygų serija *Katinėlis juodis*. Nieko rimto, 2012–2018.

P. Brown. *Mūsų žaviosios katės*. Naujoji Rosma, 2008.

K. Kubilinskas. *Katinėlis ir gaidelis*. Vaga, 2012.

Kačiukas ir draugai. Baltos lankos, 2019.

Ką mėgsta kačiukas? Presvika, 2019.

Sonata Latvėnaitė-Kričėnienė, Petras Kričėna. *Dangus griūva*. Muzikija, 2010.

Muzika „kačiukams“ bėgioti:

S. Rachmaninof, *Italian polka*:

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Galima kalbėti apie kamuoliukus: slidus, šaltas, minkštas, kietas ir pan.
- Galima kamuoliukus sverti: lyginti katino ir kamuoliukų svorį. Padėjus ant vienos svarstyklių pusės pliušinį katina, ant kitos – kamuoliukus, matuoti jų svorį.
- Veiklą galima papildyti naujais eilėrašciais ir dainomis, pavyzdžiui, J. Degutytės eilėrašciau „Juoda katytė“.

5

POJŪČIŲ RATAS. BALTA

8. SAKY TINĖ KALBA. **1 žingsnis.** Sakytinė kalba: supranta elementarius kalbinančiojo klausimus ir prašymus. Atpažįsta artimiausios aplinkos garsus. Džiaugiasi įvairiais garsais ir ritmais. **2 žingsnis.** Kalbėjimas: suaugusiojo padedamas kartoja girdėtus trumpus kūrinėlius.

9. RAŠY TINĖ KALBA. **2 žingsnis.** Rašymas: įvairiomis rašymo priemonėmis spontaniškai brauko popieriaus lape.

12. MENINĖ RAIŠKA. **2 žingsnis.** Vizualinė raiška: tyrinėdamas dailės medžiagas ir priemones, intuityviai atranda skirtingus veikimo jomis būdus (brauko, varvina, maigo). **3 žingsnis.** Muzika: emociškai atliepia klausomus kūrinus.

15. TYRINĖJIMAS. **1 žingsnis:** stengiasi pamatyti, išgirsti, paliesti, paimti, paragauti. **3 žingsnis:** atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta.

PASIEKIMAI

VIETA:
vidaus
ir lauko
erdvė

FORMA:
kūrybinė
laboratorija;
tyrinėjimų stotelė

Balta, kvepia, sūru, saldu, lipnu, paveikslas, tirštas, stingsta, molbertas, plėvelė, ramunėlės, miltai, druska, cukrus, puodynėlė ar puodynė.

Juoda ir balta daržo plėvelės, balta medžiaga, balti popieriaus lapai, miltai, cukrus, druska, kokosų drožlės, ramunėlių žiedai, iš krakmolo pagaminti natūralūs klijai, pienas ar ledai, baltas guašas, molbertas.

- Ar man malonu tyrinėti nepažįstamą masę?
- Kokio skonio yra druska (miltai, cukrus, kokosų drožlės, pienas)?
- Kuo kvepia ramunėlės?
- Kaip kvepia balta spalva?
- Kaip skamba balta spalva?
- Kokią emociją man kelia balta spalva?

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Labas rytas baltai spalvai: molbertas (juodu fonu), ant kurio vaikai piešia baltu guašu. Kol vieni vaikai piešia ant molberto, kiti – žaidžia su baltais žaislais, sudėtais šalia esančioje dėžėje.

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Ryte vaikus pasitinkame, pasiruošę tą dieną „draugauti“ su balta spalva: baltomis staltiesėmis padengti visi stalai. Daržo plėvele apdengtos vaikų žaislų lentynos. Grupėje patiestą kilimą uždengiame juoda plėvele. Pedagogės apsirengusios baltai.

Po pusryčių vaikus kviečiame į *kilimo erdvę*, kur kilimas uždengtas juoda plėvele, o ant jo paruošta balta kompozicija: balti popieriaus lapai uždengti balta medžiaga.

Visi sėdime ant juodos plėvelės, paėmę už kraštų judiname medžiagą ir sakome:

*„Išaušo rytas, baltas baltas kaip pienas,
išaušo rytas, baltas baltas kaip sniegas,
išaušo rytas, baltas baltas kaip plunksna,
išaušo rytas, baltas baltas kaip...“**

Skambant muzikai, vaikai atsistoję judina medžiagą, ir po medžiaga buvę popieriaus lapai pradeda judėti.

Pasibaigus muzikai, baltą medžiagą padedame.

* Pasviruoju šriftu parašyti pedagogų vaikams tariami žodžiai.

Deklamuodami S. Gedos eiles, visi žaidžiame su baltais popieriaus lapais:

*Aš esu Niekas,
Baltas berniukas (judiname balto popieriaus lapus) (sakome 4 kartus),
Ne, ne berniukas,
O kamuoliukas (glamžome baltą popierių ir darome kamuoliukus) (4 k.).*

*Aš esu Niekas,
Paukščio plunksnelė (plėšome baltus lapus ir metame į viršų – žiūrime kaip skrenda),
Ne, ne plunksnelė,
Beržo šakelė (padarome tūtelę arba dėliojame balto popieriaus lapus, lyg formuodami medžio kamieną) (4 k.).*

Iš panaudotų balto popieriaus lapų, jų skiaučių pasiūlome pastatyti namelį ant juodos plėvelės.

Kai vaikai pastato namelį, dainuojame:

*„Gale lauko kamarėlė, rida-rida-riidada, /
Stovi pieno puodynėlė, rida-rida-riidada, /
M-a ri-da-da, m-a ri-da-da, m-a ri-da-da,
M-a ri-da-da.*

Dainuodami atnešame indus su druska, miltais, cukrumi, kokosų drožlėmis ir ramunėlių žiedlapiais.

Susėdame ant juodos plėvelės, vaikams padalijame po juodą popieriaus lapą (storą). Leidžiame vaikams tyrinėti induose esančias medžiagas – pasiūlome jas berti ant šalia savęs turimo lapo.

Leidžiame vaikams ragauti, uostyti, kitaip tyrinėti.

Stebime vaikų reakcijas ir į jas reaguojame, pavyzdžiui: „Kodėl susiraukei? Sūru? Kurios medžiagos kvėpia?“ ir pan.

Iš krakmolo pasigaminame natūralius kljus (400 g krakmolo užpilti 5 l šalto vandens, virti ant silpnos ugnies ir maišyti, kol sutirštės, tada ataušinti iki kambario temperatūros).

Natūralių klijų masę pilti ant juodo popieriaus, kur vaikai maišo medžiagas iš indų.

Leidžiame toliau tyrinėti – kurti paveikslus; fone leidžiame įvairią instrumentinę klasikinę ar liaudies muziką (be žodžių).

Vaikų darbus paliekame džiūti ir einame nusiprausti.

Jau švarūs susėdame prie stalų ir ragaujame baltą pieną (vasarą – vanilinius ledus).

Laimė, 3 m. „Meška“

KAŠ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas drąsiai veikia su priemonėmis? (9)
- Ar bando kartoti pedagogo sakomus žodžius? (8)
- Ar esančios medžiagos skatina vaiką kurti? (15)
- Kokiais judesiais (brauko, tapšnoja ir pan.) vaikas kuria paveikslą? (12)
- Ar ir kaip reaguoja į muzikos kūrinį? (12)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

- Pažintį su balta spalva galima tęsti, pridėdant kitų įvairių veiklų, pavyzdžiui: ant bet kokios tamsesnės spalvotos medžiagos dėlioti miltuotų rankyčių antspaudus; į pripučiamą baseiną ar didelę kartoninę dėžę pridėti įvairių baltų daiktų: kamuoliukų, lapų, sulaužyto putplasčio ir pan.
- Panašias veiklas galima atlikti ir su kitomis spalvomis. Kiekvienai spalvai galima sukurti savitą, sau priimtina scenarijų, pritaikyti žinomas daineles ir eilėraštkus.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

Jei vaikas neįsitraukia į veiklą, nes nenori liesti medžiagų rankomis, duoti jam pagaliuką, šaukštelį arba teptuką. Galime pasiūlyti dirbti su pirštinėmis (turėti daugiau porų pirštinių, nes ir kiti vaikai gali norėti išbandyti); taip pat pasiūlyti kitus įrankius (šukas, šaukštelius, indelius ir pan.)

NAUDINGOS NUORODOS

Rekomenduojama rami, lengva, minimalistinė, foninė instrumentinė muzika.
Edvard Grieg, *Morning Mood*:

Skaitinys pedagogui:
Spalvotos knygos (1):

Knygos vaikams:

Laima Zulonė. *Spalvoti pieštukai*. Obuolys, 2020.

Imants Ziedonis. *Spalvotosios pasakos*. Pasviręs pasaulis, 2006.

Gita Balžekaitė. *Vaivorykštės lietus*. Naujas vardas, 2014.

Anna Llenas. *Spalvų monstriukas*. Right thing, 2016.

Veikla, paremta patirtiniu ugdymu(si), suteikia galimybę lavinti visus vaiko pojūčius: lytėjimą, uoslę, skonį, regą, klausą.

Ši veikla lavina smulkiąją motoriką, ugdo taktilinius pojūčius, kūrybingumą, padeda plėsti aktyvųjį ir pasyvųjį vaiko žodynus.

6

KNYGA KAIP KON- TEKSTAS

2. FIZINIS AKTYVUMAS. **1 žingsnis:** sėdi, šliaužia, ropoja pirmyn ir atgal. **3 žingsnis:** tikslingai skirtingu ritmu eina; bėga keisdamas kryptį, greitį. Vertybinė nuostata: noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus. Koordinuotai eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja.

8. SAKYBINĖ KALBA. **3 žingsnis.** Klausymasis: klausosi ir supranta skaitomų ir pasakojamų kūrinėlių prasmę, naujų žodžių reikšmes. Kalbėjimas: kalba ir klausinėja apie tai, ką matė ir girdėjo, apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius, net jei jų dabar ir nemato.

9. RAŠYTINĖ KALBA. **1 žingsnis.** Skaitymas: varto, žiūrinėja paveikslėlių knygeles, peržiūri paveikslėlius. Palankiai reaguoja į knygelių skaitymą (vartymą) kartu su suaugusiaisiais.

12. MENINĖ RAIŠKA. **3 žingsnis.** Šokis: mėgdžioja žaidinimų, gyvūnų, augalų judesius. Žaidimai ir vaidyba: žaisdamas su daiktu ar žaislu, atlieka matytus veiksmus, judesius.

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
tyrinėjimų
stotelė

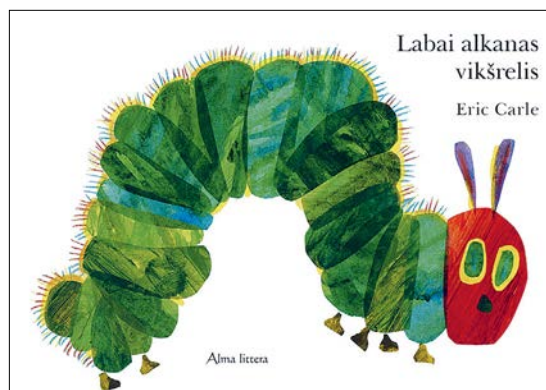
Pirmadienis, antradienis,
trečiadienis, <...> sekmadienis,
savaitė, vikšras, drugelis, ciklas,
vaisiai, daržovės, maisto produktai.

Vienas didelis raudonas kamuolys,
dvi žalios skarelės, trys mėlyni maži
kamuoliukai, keturi raudoni karoliukai,
penki oranžinės spalvos popieriaus lapai,
įvairių medžiagų skiautės, konstruktorių
detalės, kaladėlės, pagalvėlės,
medžiaga, daržo plėvelė, spalvotos
skarelės, žaidimo tunelis.

- Kaip atrodo vikšras?
- Kaip atrodo drugelis?
- Kaip vikšras virsta drugeliu?
- Kodėl vikšras daug ėda?
- Nuo ko vikšrui skauda pilvą?
- Kaip juda drugelis?

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Lauke arba grupėje vaikams parodome knygą „*Labai alkanas vikšrelis*“, paklausime, ką jie čia mato: kas tai yra, kokios spalvos yra jo galva ir kūnelis, kuo apaugęs jo kūnas, kiek jis turi kojų, kur keliauja ir pan.

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Lauke rastas vikšras arba skraidantis drugelis (drugeliai).

Panagrinėjame su vaikais, kaip atrodo vikšras – kokios jis yra spalvos, kaip jis juda, kur gali gyventi ir pan.

Pasiūlome vaikams pagaudyti drugelį arba tyliai stebėti nutūpusį drugelį – kokios jis yra formos, spalvos, kaip jis skrenda ir pan.

Išklausę vaikų diskusijas apie ant knygos viršelio nupieštą vikšrelį, pradedame žaisti vikšrelio istoriją: verčiame po vieną knygos lapą, skaitome jame parašytą sakinį ir jį atvaizduojame: „*Naktis, mėnesiena, ant vieno medžio lapo guli mažas kiaušinis*“. Pakviečiame vaikus atsigulti ant šono, kojas prispausti prie pilvo, rankytėmis apkabinti kojas – pavaizduoti kiaušinėlių.

Pasiūlome nurimti, nes yra naktis – vikšrelis, esantis kiaušinėlyje, miega.

Verčiame kitą lapą ir skaitome: „*Ir kai išaušo gražus vasaros rytas, saulė pakilo aukštai, tapo šviesu ir šilta, išsiritu vikšrelis ir ėmė ieškoti maisto*“.

Kviečiame vaikus (ir patys tai darome) vaizduoti, kaip vikšrelis ritasi iš kiaušinio, rąžosi, ir kaip vikšrelis šliaužiame ant pilvo ieškoti maisto (jei esame kieme, užuot šliaužus ant pilvo, siūlome lėtai eiti).

Atverčiame kitą puslapį ir knygą pastatome taip, kad vaikai matytų, kas nupiešta.

Išsitraukiame dėžę arba krepšį, lėtai skaitome: „*Pirmadienį graužia raudoną obuolį*“; iš krepšio traukiame raudoną kamuolį ir sakome: „*Raudonas obuolys*“.

Pakviečiame vaikus vaizduoti, kaip vikšrelis graužia obuolį.

Skaitome tekstą: „*Bet jam buvo negana*“, raudoną kamuolį padedame į šoną ir iš dėžės traukiame dvi žalias skareles, sakydami: „*Antradienį jis graužė dvi kriaušes*“.

Pakviečiame vaikus vaizduoti vikšrelį, graužiantį kriaušes.

Skareles dedame į šoną ir skaitome tekstą: „*Bet jam buvo negana*“, lėtai iš dėžės traukiame tris mažus mėlynus

kamuoliukus ir sakome tekstą: „*Trečiadienį jis graužė tris slyvas*“.

Pakviečiame vaikus vaizduoti vikšrelį, graužiantį slyvas.

Pasiūlome vaikams suskaičiuoti iki trijų, kartu pasakome: „*Trys slyvos*“ ir „*Trečiadienis*“.

Mėlynus kamuoliukus padedame į šoną, skaitome tekstą: „*Bet jam buvo negana*“, iš dėžės traukiame keturis raudonus karoliukus ir sakome: „*Ketvirtadienį jis graužė keturias braškes*“.

Suskaičiuojame su vaikais keturis karoliukus, pakviečiame suskaičiuoti savo keturis pirštukus juos liečiant.

Dedame karoliukus į šoną, skaitome tekstą: „*Bet jam buvo negana*“ ir iš dėžės traukiame penkis oranžinės spalvos lapus.

Visi kartu pakartojame: „*Oranžiniai apelsinai*“, suskaičiuojame iki penkių ir vaizduojame vikšrelį, graužiantį apelsinus.

Vaikai pirštukais liečia oranžinius lapus ir sako: „*Bet jam to buvo negana*“ (kartojame 5 kartus).

Oranžinius lapus padedame į šoną ir verčiame kitą knygos lapą, taip pat padedame naują dėžę su daiktais priešais vaikus.

Skaitome: „*Šeštadienį jis graužė gabalėlį šokolado, ledų, agurką, sūrį, gabalėlį dešros, meliono...*“. Pasiūlome vaikams kišti rankas į dėžę (krepšį) ir paliesti („valgyti“ pirštukais) joje esančius daiktus.

Sakome: „*Visą šį maistą jis rado ant gimtadienio stalo. Vikšrelis gimtadienyje valgė, šoko ir dainavo*“.

ir storas. Jis pasistatė didelį namą, kurį pavadino kokonu.“

Gulinčius vaikus apklojame plona peršviečiama medžiaga arba daržo plėvele (medžiaga turi būti tokio dydžio, kad ja būtų galima apkloti visus vaikus).

Kartu su vaikais pasislepiame po plėvele ir su savimi pasiimame krepšelį, kuriame sudėtos skarelės.

Pakviečiame vaikus padainuoti tradicinę gimtadienio dainelę, pašokti patinkantį grupės šokį (pakviečiame vaikus aktyviai judėti).

Pasibaigus šokiui, garsiai sakome (skaitome): „*Vakare jam ėmė skaudėti pilvuką*“. Paprašome vaikų parodyti, kaip skauda pilvuką, atsigulti ant žemės ir susiriesti į kamuoliuką.

Sakydami: „*Vikšrelis nieko nebenorėjo, jam niekas nebuvo skanu*“, pakviečiame vaikus surinkti visus daiktus atgal į krepšį (dėžę).

Pasiūlome visiems pailsėti – atsigulti ant šono ir nurimti.

Paleidžiame ramią muziką (iki 2 min.).

Verčiame kitą knygos puslapį ir skaitome: „*Kitą dieną, t. y. sekmadienį, vikšrelis ėdė žalią lapą ir nuo to jam buvo geriau. Vikšrelis nebebuvo mažas, jis buvo didelis*

Verčiame kitą knygos lapą ir du kartus suskaičiuojame iki septynių (kokone vikšrelis praleis dvi savaites).

„Po dviejų savaitių vikšrelio namelis sujuda ir pasirodo nuostabus drugelis“: pakviečiame vaikus po vieną lįsti tuneliu, tunelio gale vaikas iš krepšelio pasiima jam patinkančią skraistę ir bėga šokti kaip drugelis.

Vaikams lendant tuneliu, sakome: *„Įsaušo rytas, spalvotas spalvotas, dainuoti ir šokti jis kviečia visus“.*

Kai vaikai lenda iš tunelio, renkasi skraistes, įjungiamo E. Grygo (E. Grieg) „Rytą“ iš siuitos „Peras Giuntas“ (žr. „Naudingas nuorodas“).

Vaikai šoka, žaidžia su skarelėmis, lyg būtų drugeliai, pagal pirmiau nurodytą muziką.

Knyga kaip kontekstas vaiką skatina tyrinėti, atrasti, pažinti aplinką, žodį išreikšti judesiu; skatina domėtis aplinka, fantazuoti ir kurti. *Knyga kaip kontekstas* gali būti ilgalaikių grupės tyrinėjimų (projektų) pagrindas.

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas juda koordinuotai? (2)
- Ar noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus? (2)
- Ar veikloje dalyvauja drąsiai? (2)
- Ar supranta sakomą tekstą? (8)
- Ar lengvai supranta visą papasakotą istoriją? (8)
- Ar palankiai reaguoja į knygelių skaitymą (vartymą) kartu su suaugusiuoju? (9)
- Ar prisimena ir įvardija matytus veiklos objektus? (8)
- Ar atlieka matytus veiksmus, judesius? (12)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

- Jei vaikui ar vaikams nemalonu slėptis po medžiaga, pasiūlome „kokoną sukti“ kitaip, pavyzdžiui, atsirėmus nugara į sieną.
- Jei vaikams dar per anksti mokytis savaitės dienų, veikloje jų neminėti.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Tą pačią istoriją kartoti keletą savaičių: vieną savaitę ragauti paminėtus produktus (pvz., pirmadienį – obuolius, antradienį – kiaušes), kitą – daryti darbelius, dainuoti, mokytis ketureilių apie vaisius ir kt.
- Mokytis skaičiuoti. Autoriaus E. Carle knygos puslapiuose iškirstos skylutės, padedančios vaikams mokytis skaičiuoti. Vaikas skaičiuoja jas liesdamas.
- Žiūrėti animuotą vikšrelio istoriją.
- Pasiūlyti knygą vaikams patyrinėti individualiai.
- Pažiūrėti dokumentinį filmą apie vikšro virsmą drugeliu.
- Nusipiešti vikšrelį įvairiausiomis priemonėmis (pvz., mažais pripūstais balionais, grūstuvu ir pan.).
- Pagal I. Babilaitės knygą „(Ne)vienas“ (Tikra knyga, 2018) galima sukurti grupės spektaklį – panašiai, kaip aprašytoje vikšrelio istorijos veikloje.

NAUDINGOS NUORODOS

E. Grieg. Pero Giunto siuita Nr. 1, op. 46 („Rytas“, „Ozės mirtis“, „Anitros šokis“, „Kalnų karaliaus oloje“):

Animuota vikšrelio istorija: *The Very Hungry Caterpillar - Animated Film*:

I. Babilaitė. *(Ne)vienas*. Tikra knyga, 2018.

I. Zalieckienė. *Kapt kapt mieste*. Alma Littera, 2020.

K. Zylė. *Mažas kaip vabalėlis*. Dvi tylos, 2020.

7

SKAITINIAI NE TIK SUAUGUSIESIEMS

9. RAŠYBINĖ KALBA. 2 žingsnis. Skaitymas: varto knygeles, žiūrinėja paveikslėlius, juos rodo piršteliu. Rašymas: įvairiomis rašymo priemonėmis spontaniškai brauko popieriaus lape. 3 žingsnis. Skaitymas: geba sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadina. Pradedama pažinti aplinkoje esančius simbolius. Rašymas: įvairiomis rašymo priemonėmis kraigloja vertikalias ir horizontalias linijas.

13. ESTETINIS SUVOKIMAS. 2 žingsnis: skirtingai reaguoja girdėdamas muzikos garsus, matydamas gražius gamtos ir aplinkos daiktus ar vaizdus, spalvingas knygelių iliustracijas.

17. KŪRYBIŠKUMAS. 2 žingsnis: domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais.

18. MOKĖJIMAS MOKYTIS. 2 žingsnis: nori naujų įspūdžių, todėl aktyviai domisi siūloma veikla. Stebi ir klausia.

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
tyrinėjimų
stotelė

Paveikslas, linija, taškas, raštas, abstraktusis menas, teptukas, dailininkas, menas.

Ištiestas popieriaus ritinys (gali būti tapetų ritinys), juodi guašo dažai, indukai dažams supilti, dideli teptukai; lipnioji juosta, žirkklės.

- Kas yra paveikslas?
- Ar esu dailininkas?
- Kodėl paveikslas yra knygoje?
- Kuo ir kaip galiu piešti?
- Kokio dydžio gali būti paveikslas?

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Atkreipiame vaikų dėmesį į ant sienos kabantį naują paveikslą. Stebime vaikų reakcijas, aptariame *savaitės įkvepiantį iššūkį* – paveikslą – ir tuomet pasiūlome popieriaus ir dažų: kartu prie grindų tvirtiname popieriaus ritinį, išsidalijame dažus ir teptukus.

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Po savaitgalio grupėje ant sienos, aiškiai matomoje vietoje, pakabinamas paveikslas ar paveikslų reprodukcija (mūsų rekomenduojami pavyzdžiai pateikti „Naudingose nuorodose“).

Pakviečiame kurti bendrą meno paveikslą Dž. Poloko (J. Pollock) „taškyto paveikslo“ (angl. *drip paintings*) būdu.

Kartu su vaikais merkiame teptuką į dažų indelį ir teptuku braukiame per popierių.

Sureaguojame: „*Kokią storą liniją nupiešėme!*“

Teptukus dar kartą įmerkiame į dažų indelį ir ant popieriaus lapo varviname dažus, judindami teptuką linijomis.

Sureaguojame: „*Kiek įdomių raštų atsirado!*“

Teptukus įmerkiame į dažų indelį ir dažus taškome ant popieriaus.

Sureaguojame: „*Kiek daug juodų taškielių atsirado!*“

Su draugu pasikeičiame vietomis ir pakartojame eigą.

Pasidžiaugiamo darbu, paliekame piešinį džiūti.

Kitą dieną iš ryto pasikalbame apie grupėje kabantį paveikslą (pvz.: „*Kaip šiandien atrodo paveikslas?*“, „*Kokias spalvas matote?*“, „*Ar patinka paveikslas?*“, „*Kas jame nupiešta?*“ ir pan.).

Kviečiame piešti paveikslą, tačiau kita spalva ir ne teptukais, o pagaliukais. Piešiamo ta pačia eiga (braukiame liniją, varviname, taškome). Pedagogas įamžina piešimo procesą.

Kitą dieną vaikų pieštus paveikslus pakabiname šalia savaitės įkvepiančio iššūkio – paveikslo.

Trečiadienį aptariame visus grupėje kabančius paveikslus: *pakviečiame rasti savo kurtus paveikslus, suskaičiuojame paveikslus, paprašome pasakyti, kuris paveikslas patinka*, ir pan.

Pakviečiame vaikus atsisėsti šalia savęs ir parodome A. Wenzel knygą „13 paveikslų, kuriuos dera žinoti“.

Verčiame knygą, skaičiuojame paveikslus, stebimės, *kiek jų daug ir kokie jie spalvingi*. Jei vaikams kyla klausimų, juos aptariame.

Prie paskutinio paveikslo apsistojame (42–43 psl.); į šį paveikslą sureaguojame, mimika rodydami nustebimą: „*Koks įdomus paveikslas! Kokias spalvas matote? Kiek taškiukų, brūkšniukų? Ar mūsų grupėje yra panašus paveikslas?*“

Laukiame vaikų reakcijos, neskubame pateikti atsakymų.

Jei vaikams nepavyko, nukreipiame jų dėmesį į jų pieštus paveikslus.

Vaikams parodome, kas piešė knygoje esantį paveikslą (40–41 psl.), pasidžiaugiame, kad esame dailininkai ir tapėme kaip Dž. Polokas.

Vaikai apžiūri dailininko nuotrauką, parodome nuotraukas, darytas jiems piešiant paveikslus.

Ketvirtadienio rytą dar kartą neskubėdami vartome A. Wenzel knygą „13 paveikslų, kuriuos dera žinoti“, atsakome į vaikams kilusius klausimus, sureaguojame į vaikų komentarus.

Pakviečiame vaikus nupiešti savo paveikslą: duodame A4 formato lapą ir piešimo priemonių.

Vaikų sukurtą abstraktųjį meną eksponuojame penktadienį, o A. Wenzel knygą „13 paveikslų, kuriuos dera žinoti“ paliekame laisvai prieinamą vaikams ir tėvams.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Remiantis A. Wenzel knyga „13 paveikslų, kuriuos dera žinoti“, plėtoti projektą „Dvigu-bas portretas“ (knyga: A. Wenzel. *13 paveikslų, kuriuos dera žinoti*, 34–35 psl.): priešais vaiką pastatome veidrodį ir pasiūlome jam nupiešti tai, ką mato veidrodyje.
- Atliekant tokias veiklas, galima naudoti ir kitas knygas: meno, fotografijų albumus, knygas apie dailininkus, M. K. Čiurlionio reprodukcijų albumą ir kitas knygas apie dailę.
- Projektas tema „Kokia naktis“ (knyga: A. Wenzel. *13 paveikslų, kuriuos dera žinoti*, 28–29 psl.): galima žaisti žaidimą „Diena–naktis“, piešti šaltomis (*naktis*) ir šiltomis (*diena*) spalvomis, kalbėti tema „Diena–naktis“.
- Projektas tema „Karaliaus pilyje“ (knyga: A. Wenzel. *13 paveikslų, kuriuos dera žinoti*, 22–23 psl.): galima kalbėti apie drabužius, papuošalus; statyti karališkas pilies ir sekti karalių pasakas.
- Projektas tema „Susipažinkime, aš var-du Kiškis“ (knyga: A. Wenzel. *13 paveikslų, kuriuos dera žinoti*, 14–15 psl.): į svečius šis kiškis gali ateiti per Šv. Velykas; galima rasti ir daugiau įvairių kiškių kitose knygose (pvz., B. Potter „Pasaka apie triušį Petriuką“); į grupę atnešti gyvą triušį.

Atlikdami šią veiklą, vaikai susipažįsta su meno kūriniais; skatinamas spontaniškumas; ugdomas vaiko meninis skonis; plečiamas vaiko akiratis ir aktyvusis bei pasyvusis žodynai.

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas pastebi aplinkoje atsiradusius naujus daiktus? (17)
- Ar domisi knygos vartymu? (9)
- Ar užduoda klausimus, komentuoja? (9)
- Ar aktyviai dalyvauja veikloje? (18)
- Kaip reaguoja į knygių iliustracijas? (13)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

- Menas ir kūryba neprivalo būti gražūs, kartais menas – tai procesas, priemonių atradimas, jausmų išraiška ir išbandymas. Svarbu procesas, o ne rezultatas.
- Pernelyg dažnai nevertokime žodžių *kaip gražu, koks puikus piešinys*, juos keiskime šiais: *kiek spalvų (linijų) mačiau, kaip susikaupęs (susikaupusi) piešei* ir pan.
- Vaikai piešdami gali paslęsti, dažais apsimiškyti veidus, drabužius.

NAUDINGOS NUORODOS

Knygos vaikams ir pedagogui:

Wenzel. *13 paveikslų, kuriuos dera žinoti*. Modernaus meno centras, 2012.

Susie Brooks. *Nerk į meną*. Nieko rimto, 2019.

Paveikslų ar paveikslų reprodukcijų pavyzdžiai:

S. Gutauskas:

L. Gutauskas:

Savicko dailės galerija:

Vilniaus aukcionas:

MO muziejus:

E. Scinsko darbai:

Abstrakčiojo meno kūrimas kompiuteriu:

ŽAISMĖ IR ATRADIMAI

Rekomendacijas ikimokyklinio ugdymo pedagogui sudaro:

- Vadovas pedagogui
- *Pakylėta kasdienybė* (iki 6 m.)

I RINKINYS (iki 3 m.)

- *Judantys laiptai*
- „Aš“ pasaulis
- *Smėlio dėžė*
- **Kalbos spintelė**
- *Atradimų takelis*
- *Korys*
- *Puodų orkestras*
- *Medžiagų dialogai*

II RINKINYS (3–6 m.)

- *Judantis pasaulis*
 - „Aš“ – matomas ir nematomas
 - *Kalbos ir knygos gelmė*
 - *Žalioji pieštukas*
 - *Energijos upė*
 - *Dėlionių kilimas*
 - *Pasaulis be sienų*
 - *Kūrybiniai dialogai*
 - *Mokymosi veidrodis*
 - *Realybių žaismė*
- Priedai knygelėms: *Judantys laiptai*, „Aš“ pasaulis, *Korys*, *Judantis pasaulis*, „Aš“ – matomas ir nematomas, *Žalioji pieštukas*, *Energijos upė*, *Dėlionių kilimas*, *Mokymosi veidrodis*, *Realybių žaismė*.

Kalbos ir muzikos gebėjimų ugdymas yra ne produktas, o procesas, kurį reikia pradėti puoselėti kuo anksčiau ir leisti jam natūraliai plėtotis. Vaikai kalbos ir muzikos mokosi labai panašiai – per patyrimą: jie priima viską, ką girdi, ir noriai mėgdžioja. Verbalinė komunikacija prasideda nuo bandymų pakartoti pirmuosius garsus ir intonacijas.